

ETT NYTT 1925?

I MARS 1957 uppdrog försvarsministern åt överbefälhavaren att göra en överarbetning av 1954 års förslag till krigsmaktens framtida utformning. Överarbetningen borde ske »mot bakgrunden av det aktuella läget och framtidsutsikterna i militärt, tekniskt och ekonomiskt avseende». Någon avgörande förändring i den av statsmakterna år 1948 fastställda målsättningen ifrågasattes inte, men kostnaderna borde »av samhällsekonomiska och statsfinansiella skäl» i främsta rummet beräknas så att de rymdes inom en jämfört med 1954 års förslag begränsad kostnadsram. Sammanlagt skulle han redovisa innebörden av fyra kostnadsalternativ. Till skillnad mot år 1954, då överbefälhavaren utan att vara bunden av en ekonomisk ram framlade sina riktlinjer, skulle alltså nu en av utgångspunkterna vara en begränsad anslagstilldelning.

Sannolikt kan ett första utredningsresultat förväntas redan i höst. Det förefaller otänkbart, att överbefälhavaren kan förordna något av de framlagda alternativen, eftersom alla fyra ligger värdemässigt lägre än hans eget minimiförslag från år 1954. Av alla tecken att döma står försvaret instundande

vinter inför en ödestimma, som i organisatoriskt avseende kan få lika allvarliga konsekvenser som 1925 års avrustning.

Regeringens och riksdagens inställning till försvaret har under de senaste åren tett sig ytterst egendomlig. Fastställd organisation och godtagna materielanskaffningsplaner skall — enligt vad man förklarat — ligga till grund för verksamheten, men de erforderliga medlen härför har man inte beviljat. För varje år har klyftan blivit allt vidare mellan behov och anslag. Enklast kan detta beläggas med några siffror. Medan den faktiska budgetsumman för försvaret för år 1957/58 slutade på 2 242 miljoner kronor, kommer den nuvarande organisationen, fullgott tillgodosedd, att för budgetåret 1958/59 kräva i dagens penningvärde 2 894 miljoner kronor.

Att vinna politiskt gehör för en sådan summa förefaller otänkbart i dagens situation, men kvar står att detta är vad som behövs för att gällande militära organisation skall kunna bestå. Vid mindre underbud, blir beskrifningarna obetydliga, men blir kostnadsbegränsningarna stora, kommer de att få ytterst allvarliga följder. Skulle kommande års bud-

getförslag innebära en höjning från föregående års summa av endast något hundratal miljoner kronor, blir statsmakterna tvungna att träffa ödesdigra avgöranden. Det bör framhållas att oförändrade eller otillräckliga anslag under ett skede av fortlöpande inflation inte enbart kommer att leda till minskning av krigsorganisationen och däremot svarande indragningar av vissa fredsförband. Betydligt radikalare åtgärder kommer successivt att bli nödvändiga, åtgärder som drabbar den militärtekniska forskningen och krigsmaterieltillverkningen likaväl som den önskvärda och krigsmässiga decentraliseringen av ledning och förvaltning.

Med tanke på den spända utrikespolitiska situationen måste det te sig motbjudande för de militära myndigheterna att själva föreslå en minskning av försvarsorganisationen. Men vår försvarsfråga har nu kommit i ett sådant läge, att en planenlig organisationsminskning är att föredraga framför den hittillsvarande planlösheten. Försvarsstabschefen gav nyligen uttryck för denna tankegång med orden: »militären måste få veta sina villkor».

Det har under de senaste månaderna inträffat händelser, som av tidningspressen betecknats som krisföreteelser inom försvaret. Det är naturligt att när portionerna minskas, slåss bröderna om smulorna! Krisens orsak ligger dock inte där utan långt djupare. Den

verkliga krisen finns inte inom försvaret utan mellan försvar och statsmakt. De militära myndigheterna liksom majoriteten av det svenska folket vill bibehålla vår försvarskraft. Var de ledande politikerna står är — med få undantag — ännu icke klarlagt!

De militära myndigheternas mistro till de politiska instanserna är för övrigt inte bara orsakad av de ofta slumpartade nedskärningarna av driftbudgetäskandena. Ännu värre ter sig situationen på kapitalbudgetfronten. Den fullständiga bristen på överensstämmelse mellan drift- och kapitalbudget under de senaste åren har medfört i vissa fall groteska situationer. Synnerligen önskvärd, värdefull materiel ligger oanvändbar i väntan på erforderliga fortifikatoriska anläggningar. Läget på detta område förvärras snabbt. Vi har påtaglig brist på flygfält samtidigt som behovet av sådana stiger särskilt med hänsyn till atombombsfaran.

Statsmakternas inställning till de militära myndigheternas rationaliseringssträvanden vore förtjänt av ett särskilt kapitel. När det gäller att rationalisera bort, ställer sig statsmakterna genast positiva, men för det som skulle komma i stället och »betalas av det borttagna», för det anslår man inga medel. Det är självklart att de militära myndigheternas villighet att föreslå rationaliseringar under sådana omständigheter har kommit att mattas.

Det är i ett mycket bistert poli-

tiskt klimat som överbefälhavaren kommer att lägga fram sin utredning. Med de gedigna kunskaper som huvuddelen av försvarsberedningens ledamöter vid det här laget bör ha skaffat sig, torde det inte vålla dem några svårigheter att i god tid före jul fixera sina ställningstaganden. Detta innebär emellertid att försvarsbilagan i 1958 års statsverksproposition — liksom fallet var åren 1942 och 1948 — i väsentliga delar måste formuleras i avbidan på att försvarsministern får lägga fram sitt och regeringens ställningstagande i en proposition längre fram till 1958 års vårriksdag.

Vågar man hoppas på att höstens inledande försvarsdiskussioner av alla parter skall föras så att inte »budgettänkandet» får dominera? Det gäller för riksdag och regering att först och främst klarlägga vad de olika alternativen innebär för möjligheterna att försvara vårt land. Det är ett ofrånkomligt krav att statsmakterna snarast möjligt och på sakliga grunder fattar ställning i denna livsfråga för folk och land, så att en proposition om försvarets framtida utformning kan föreläggas vårens riksdag. Ett bryskt och kärvt beslut är utan tvivel att föredra framför fortsatta förhållningar och löften utan täckning!